

TEST
(30 punktów)

Tadeusz Konwicki

ZORZE WIECZORNE

(fragment)

1. Mam zaszczyt pochodzić z tego zakątka Europy, który dawniej nazywano Wielkim Księstwem Litewskim. Jest to kraina bardzo dziwna, pełna tajemnic, gdzie do dziś błakają się po resztkach puszczy i po ostatkach rojstów¹ widma starych bogów pogańskich, a także upiory najnowszych zbrodni i masowych mordów. Tam aż do współczesnych czasów czci się drzewa jako święte i niektóre rzeki nazywa się świętymi. Ten zaścianek europejski położony jest w osobliwym miejscu, na uroczysku, gdzie do niedawna jeszcze stał lodowiec, gdzie kaprys geologiczny zostawił wiele tajemnic we wnętrzu ziemi, gdzie telluryczne emanacje² jeszcze teraz rządzą ludzkimi losami, choć prawie wszystko stratował tam realny socjalizm.

2. A ja chciałbym wspomnieć o bardzo dziwnych mieszkańcach tego Księstwa, które żyje już tylko w pamięci niektórych ludzi. Chociaż ostatnio coraz częściej różni badacze kierują swoje teleskopy, detektory i mikroskopy w tę stronę. Wielkie Księstwo Litewskie ma szansę na zmartwychwstanie oraz długi żywot w wyobraźni, a także we wdzięcznej pamięci całych pokoleń skłopotanej i zmęczonej Europy. Lecz to już inna historia, do której może jeszcze powrócę, jeśli nie powrócą przede mną inni odkrywcy zagubionych kultur i zapomnianych skromnych cywilizacji.

Ja chciałbym powiedzieć kilka słów o dziwakach i oryginałach tak obficie rodzących się na tej ziemi [...].

3. To się zaczęło już dawno. Pamiętam, że czytałem kiedyś o jakimś Radziwille³, który w swoich dobrach wielkości sporego województwa postanowił wprowadzić judaizm. Po prostu przestudiował wszystkie religie świata oraz najbardziej egzotyczne wierzenia i doszedł do wniosku, że religia mojżeszowa jest bezkonkurencyjna. Wobec tego wygnał ze swego terytorium wszystkich księży, potem zabrał się do nawracania gwałtem swoich poddanych na judaizm.

Innego Radziwiłła, „Panie Kochanku”⁴, wielu współczesnych uważało za półgłówka. Mnie się on wydaje genialnym prekursorem surrealizmu. [...] Otóż książę lubował się w opowiadaniach o swoich rzekomych podróżach. Pewnego razu opisywał żeglugę po morzu bodajże Kaspijskim. – Zobaczyła mnie tam pewna syrena – powiada – i zakochała się śmiertelnie.

– No, i co, no i co? – dopytują się dworzanie.

– No, i nic. Urodziło nam się milion śledzi.

4. Z tej ziemi wyszedł słynny prałat papieski, ks. Walerian Meysztowicz⁵, który zaczynał od kariery kawalerzysty [...]. Stamtąd pochodził także wspaniały reportażysta Melchior Wańkowicz⁶ [...]. A przecież trzeba pamiętać, że spod Troku koło Wilna wywodzi się ojciec Stanisława Ignacego Witkiewicza, którego świat zna jako Witkacego. Nie od rzeczy będzie przypomnieć, że i Gombrowicz powoływał się na swój żmudzki rodowód.

A Miłosz? Wnętrze jego czaszki wypełnione jest odczesaną europejskością, rozpatrywaną z czcią na uniwersytetach wszystkich kontynentów. A przecież w tym człowieku buszują wszystkie diabły litewskie i wszystkie demony znad Dniepru i Niemna.

¹ Rojst – miejsce podmokłe, bagniste.

² Telluryczne emanacje – tu: oddziaływanie przyrody nieożywionej, należącej do sfery ziemskiej.

³ Chodzi o księcia Marcina Mikołaja Radziwiłła (1705-1782), który z powodu choroby psychicznej został przez krewnych ubezwłasnowolniony.

⁴ Radziwiłł Karol Stanisław (1734-1790) – książę, wojewoda wileński, nazywany „Panie Kochanku”. Stał się bohaterem gawęd autorstwa pisarzy romantycznych.

⁵ Walerian Meysztowicz (1894-1982) – ksiądz, urodził się pod Kownem, od 1936 r. był profesorem Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W latach 1918-1920 walczył z bolszewikami w oddziale kawalerii, od 1939 r. przebywał w Rzymie.

⁶ Melchior Wańkowicz (1892-1974) – pisarz, publicysta. Urodził się na Mińszczyźnie.

5. Trzeba również pamiętać o pysznej postaci Marszałka Piłsudskiego. Słyszeliśmy o nim co nieco jako o strategu, polityku czy pisarzu. Ale czy przyjrzelście się bliżej temu ostatniemu z oryginałów i dziwaków litewsko-polskich czy polsko-litewskich. Będę zawsze pamiętał scenkę opisaną przez któregoś z adiutantów. Piłsudski siedzi samotnie w swoim gabinecie i rozmawia nie wiadomo z kim. Może z duchami postaci historycznych, może ze swoimi nieżyjącymi rodzicami, a może po prostu, najzwyczajniej, z Panem Bogiem. Gada tak w pustkę swoim bardzo wileńskim akcentem i wali pięścią w biurko.

Mnie się bardzo podoba, że Marszałek do swego otoczenia w momentach irytacji zwracał się: „wy, Polacy”. A kiedy już był bardzo rozeźlony, mawiał: „wy, priwiślincy”⁷.

Dziś już nie ma oryginałów. [...]

(1991)

ZADANIA DO TEKSTU

Zadanie 1. Na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnij następujące zdanie, wybierając odpowiednie wyrazy z ramki.

kraj	literatura	ludzie	podróże	religia	rzeka
------	------------	--------	---------	---------	-------

Głównym przedmiotem rozważań w tym tekście są dwa zagadnienia, a mianowicie _____

oraz _____ .

1 punkt

Zadanie 2. Na podstawie 1. części tekstu zaznacz **cztery** cechy, które – zdaniem autora – są charakterystyczne dla ziem dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

A. rozległe lesiste tereny;	E. drewniane świątynie nad rzekami;
B. surowy, mroźny klimat.	F. zamięłowanie do myślistwa;
C. obecność miejsc masowej zagłady;	G. oddalenie od centrum Europy;
D. kolebka idei socjalizmu;	H. wierzenia przedchrześcijańskie.

2 punkty

Zadanie 3. Jaki obraz próbuje nadać autor w swoim opisie Wielkiemu Księstwu Litewskiemu? Zaznacz **jedno** odpowiednie określenie i podaj **dwa** uzasadnienia, odwołując się do **1. części** tekstu.

baśniowy, historyczny, liryczny, realistyczny, symboliczny

1. _____
2. _____

1,5 punktu

⁷ „Priwiślincy” (ros.) – od „Priwiślinskij Kraj” (Nadwiślański Kraj). Była to półoficjalna nazwa Królestwa Polskiego, używana przez administrację carską w końcu XIX w.

Zadanie 4. Wyjaśnij, jaki stosunek autora do Wielkiego Księstwa Litewskiego wyrażają podane cytaty. Nie cytuj.

A. *Mam zaszczyt pochodzić z tego zakątka Europy [...] – _____*

B. *A ja chciałbym wspomnieć o bardzo dziwnych mieszkańcach tego Księstwa [...] – _____*

2 punkty

Zadanie 5. Kogo w ten sposób charakteryzuje autor? Uzupełnij tabelę, wpisując podane w tekście nazwisko.

	Charakterystyczne cechy	Nazwisko
A.	Jego przodkowie pochodzili ze Żmudzi.	
B.	Chciał wprowadzić inne wyznanie.	
C.	Często posługiwał się polszczyzną regionalną.	
D.	Był żołnierzem i duchownym.	
E.	Zajmował się twórczością literacką i dziennikarską.	
F.	Jego twórczość jest badana na całym świecie.	

3 punkty

Zadanie 6. Zaznacz **cztery** cechy, które są charakterystyczne dla przedstawicieli rodu Radziwiłłów opisanych w tekście.

A. niewątpliwa oryginalność;

E. swoboda wyznania;

B. głęboki patriotyzm;

F. wybujała wyobraźnia;

C. genialny umysł;

G. surrealistyczna twórczość;

D. ciekawość świata;

H. wyjątkowe okrucieństwo.

2 punkty

Zadanie 7. W jakim celu autor wprowadza do swego tekstu anegdotę o księciu Radziwille? Podaj **dwa** uzasadnienia.

1. _____

2. _____

2 punkty

Zadanie 8. Jaką sprzeczność autor dostrzega w osobowości Czesława Miłosza? Wyjaśnij, ukazując dwa na pierwszy rzut oka przeciwstawne składniki tożsamości pisarza. Nie cytuj.

		
--	---	--

2 punkty

Zadanie 9. Określ na podstawie tekstu, czy podane stwierdzenia dotyczące Piłsudskiego są prawdziwe, czy fałszywe. Obok każdego wpisz TAK lub NIE.

	Stwierdzenie	TAK / NIE
A.	Miał złożoną tożsamość narodową.	
B.	W chwilach podniecenia emocjonalnego podkreślał dystans wobec Polaków z Królestwa Polskiego.	
C.	Był bardzo bogobojnym człowiekiem.	
D.	Brał udział w seansach spirytualistycznych, podczas których wywoływano duchów postaci historycznych.	

2 punkty

Zadanie 10. Zinterpretuj na tle całej 2. części tekstu wypowiedź autora: *Wielkie Księstwo Litewskie ma szanse na zmartwychwstanie oraz długi żywot w wyobraźni, a także we wdzięcznej pamięci całych pokoleń skłopotanej i zmęczonej Europy.*

3 punkty

Zadanie 11. Podaj imiona i nazwiska **dwóch** autorów oraz tytuły ich dzieł literackich, ukazujących motyw *małej ojczyzny* w literaturze polskiej.

	Imię i nazwisko autora	Tytuł dzieła literackiego
1.		
2.		

2 punkty

Zadanie 12. Uzupełnij podane zdania, wpisując w punkcie (1) nazwy wykorzystanych środków artystycznych, a w punkcie (2) – wyjaśnienie celu ich użycia.

- A. Autor, pisząc o Miłoszu, posłużył się (1) _____ w tym człowieku
buszują wszystkie diabły litewskie, aby pokazać (2) _____
- B. Autor w opisie Marszałka Piłsudskiego użył (1) _____
o pysznej postaci, chcąc ukazać (2) _____

2 punkty

Zadanie 13. Na początku 5. części tekstu autor używa czasowników w różnych osobach. Wypisz po jednym przykładzie wskazanych form i wyjaśnij, w jakim celu one zostały użyte.

	Forma czasownika	Przykład z tekstu
A.	1. os. l. p. cz. przyszłego	
B.	1. os. l. mn. cz. przeszłego	
C.	2. os. l. mn. cz. przeszłego	

Autor użył różnych form osobowych, aby _____

2 punkty

Zadanie 14. Do wyróżnionych drukiem wyrazów dobierz po **jednym** synonimie.

1. położony w **osobliwym** miejscu - _____
2. ma szansę na **zmartwychwstanie** - _____
3. opowiadał o swoich **rzekomych** podróżach - _____
4. wszystko **stratował** realny socjalizm - _____

2 punkty

Zadanie 15. Zapisz podane wyrażenia w formie liczby mnogiej.

1. książę Radziwiłł - _____
2. żmudzki szlachcic - _____
3. prałat papieski - _____

1,5 punktu

Suma punktów za test – _____

*XXX Olimpiada Języka Polskiego na Litwie
Zawody II stopnia, 5-6 lutego 2019 r.*

Brudnopis